

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره خانواده

موضوع:

اثر بخشی فنون درمان مرور زندگی بر سازگاری اجتماعی زنان فرهنگی بازنشسته

شهرستان کاشان

استاد راهنما

سرکار خانم دکتر خدیجه آرین

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد عسگری

استاد داور:

جناب آقای دکتر حسین سلیمی

پژوهشگر:

ناهید بزرگیان

تابستان ۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به

همسر عزیزم

که همراهی ها و سنگینی هایش، همواره مشوق راه من بوده است.

و

پدر و مادر عزیزم

که بازحمات و حمایت های بی دریغشان به امروز رسیده ام.

و

به آنان که دوستان دارم.

تقدیر و شکر:

از خداوند مهربان که، همواره مسیر رشد و تعالی و بهروزی را بر من حقیر، هموار نموده است.
از استاد کرامت‌مآب، سرکار خانم دکتر خدیجه آراین که، همواره در طی اجرای این پژوهش مرا از
راه‌نمایی‌های به موقع و ارزنده‌نخوش بهره‌مند ساختند و در جهت کامل تر شدن آن، از هیچ
کوششی دریغ ننمودند.

از استاد مشاور کرامی، جناب آقای دکتر محمد عسکری که ایده‌های خوب و مؤثر ایشان
را هکشتای انجام این پژوهش بود.

از استاد داور ارجمند، جناب آقای دکتر حسین سلیمی بختانی، که با پیشنهادات بسیار خوب
خود زمینه ارتقای کیفی این پژوهش را فراهم نمودند.

چکیده

هدف این پژوهش بررسی اثربخشی فنون درمان مرور زندگی بر سازگاری اجتماعی زنان فرهنگی بازنشسته ی شهرستان کاشان است. جامعه ی آماری این پژوهش شامل زنان فرهنگی بازنشسته ی مراجعه کننده به کانون بازنشستگان فرهنگیان شهرستان کاشان بود. از بین این افراد، ۳۰ نفر که علاقه مند به شرکت در پژوهش بودند و نمره ی سازگاریشان متوسط و ضعیف بود، به طور تصادفی انتخاب و در دو گروه گواه و آزمایش (هر گروه ۱۵ نفر) جایگزین شدند.

تحلیل کوواریانس نشان داد که بین میانگین های دو گروه آزمایش و کنترل در پس آزمون تفاوت معنادار وجود دارد. در نتیجه روش فنون درمان مرور زندگی بر افزایش سازگاری زنان فرهنگی بازنشسته موثر بوده است ($p < 0.01$).

واژگان کلیدی: مرور زندگی، بازنشستگی فرهنگی و سازگاری اجتماعی.

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات پژوهش

۲	مقدمه.....
۴	بیان مسئله.....
۶	اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۸	هدف تحقیق.....
۸	فرضیه.....
۸	تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها.....
۸	درمان مرور زندگی.....
۹	سازگاری اجتماعی.....
۱۰	بازنشستگی فرهنگی.....

فصل دوم : ادبیات پژوهش

۱۲	مقدمه.....
۱۲	سازگاری اجتماعی.....
۱۲	تعریف سازگاری.....
۱۴	فرایند سازگاری.....
۱۵	سازگاری از دیدگاه های مختلف.....
۱۵	دیدگاه تحلیل روانی.....
۱۶	دیدگاه یادگیری اجتماعی.....
۱۷	دیدگاه اصالت وجود.....
۱۸	دیدگاه رفتارگرایی.....
۱۹	دیدگاه انسان گرایی.....
۲۰	دیدگاه روان شناختی.....
۲۱	نظریه روانی - اجتماعی اریک اریکسون.....
۲۱	نظریه روان شناسی فردی آدلر.....
۲۲	نظریه روان کاوی اجتماعی هورنای.....
۲۳	نظریه پدیدار شناختی کارل راجرز.....
۲۴	ویژگی های افراد سازگار.....
۲۶	ملاک های سازگاری.....
۲۸	روش ها و اشکال سازگاری.....

۳۰	الگوها و روش های سبک سازگاری
۳۵	عوامل موثر بر سازگاری اجتماعی
۴۰	مرور زندگی
۴۰	تعریف مرور زندگی
۴۱	مرور زندگی در مقابل خاطرات
۴۴	مرور زندگی به عنوان یک درمان
۴۶	تاریخچه درمان مرور زندگی
۴۹	فنون و اشکال مرور زندگی
۵۰	مرور زندگی ساختار بندی شده
۵۱	مرور زندگی خلاق
۵۲	مرور زندگی برگشت شده و متمرکز
۵۲	فواید و اهداف مرور زندگی
۵۷	مرور زندگی و کیفیت در پایان زندگی
۵۹	مرور زندگی و مرگ خوب
۶۱	مسائل و مشکلات مرور زندگی
۶۴	تفاوت های جمعیت شناختی در مرور زندگی
۶۵	نقش درمانگر
۶۸	سازش با بازنشستگی
۶۹	اقسام بازنشستگی
۷۰	شرایط و عوامل موثر در سازگاری با بازنشستگی
۷۲	سنجش سازش های پیری
۷۸	پیشینه ی پژوهشی
۷۸	تحقیقات داخلی
۷۹	تحقیقات خارجی
فصل سوم: روش اجرای پژوهش	
۸۷	مقدمه
۸۷	جامعه آماری
۸۷	نمونه و روش آمار گیری
۸۸	ابزار اندازه گیری
۸۹	پایایی و روایی پرسشنامه

۹۱ طرح پژوهش
۹۱ روش اجرای پژوهش
۹۲ روش تجزیه و تحلیل داده ها
۹۲ خلاصه

فصل چهارم : یافته های پژوهش

۹۴ مقدمه
۹۴ توصیف های نمونه پژوهش
۹۶ توصیف آماری متغیرها
۹۸ پیش فرض های تحلیل کوواریانس
۱۰۰ نتیجه تحلیل کوواریانس و بررسی فرضیه اصلی پژوهش

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۰۴ مقدمه
۱۰۴ نتایج پژوهش
۱۰۸ محدودیت های پژوهش
۱۰۸ پیشنهادات پژوهش
۱۱۰ منابع فارسی
۱۱۵ منابع لاتین

پیوست ها

۱۱۹ پیوست شماره ۱: ساختار جلسات گروهی درمان مرور زندگی
۱۲۶ پیوست شماره ۲: پرسشنامه ی سازگاری بل

فهرست جداول

- جدول (۳-۱) پایایی حیطه های مختلف پرسشنامه سازگاری بل ۸۹
- جدول (۳-۲) ضریب همبستگی درونی بین ابعاد مختلف پرسشنامه بل ۹۰
- جدول (۳-۳) هنجارهای استخراج شده برای پرسشنامه سازگاری بل ۹۰
- جدول (۴-۱) میانگین، انحراف، کمینه و بیشینه ی سن و سابقه به تفکیک گروه ها ۹۴
- جدول (۴-۲) فراوانی و درصد فراوانی و فراوانی تراکمی تحصیلات به تفکیک گروه ها ۹۵
- جدول (۴-۳) میانگین و انحراف معیار ناسازگاری کلی و خرده مقیاس های آن به تفکیک گروه ها ۹۶
- جدول (۴-۴) تحلیل کوواریانس تک متغیره برای مقایسه میانگین نمرات پس آزمون دو گروه آزمایش و کنترل برای متغیر سازگاری ۱۰۰
- جدول (۴-۵) میانگین تعدیل یافته، انحراف استاندارد و نتیجه تحلیل کوواریانس تک متغیره و چند متغیره برای خرده مقیاس های سازگاری ۱۰۱

فهرست نمودار

- نمودار (۴-۱) میانگین سن و سابقه کاری به تفکیک گروه های پژوهش ۹۵
- نمودار (۴-۲) میانگین ناسازگاری کلی به تفکیک پیش آزمون و پس آزمون برای گروه ها ۹۶
- نمودار (۴-۳) میانگین خرده مقیاس های ناسازگاری به تفکیک پیش آزمون و پس آزمون به تفکیک گروه ها ۹۷
- نمودار (۴-۴) نمودار پراکنش متغیر ناسازگاری به تفکیک دو گروه آزمایش و کنترل ۹۹

فصل اول

کلیات پژوهش

در دوران کاری هر فرد، دوره ای به نام بازنشستگی وجود دارد که منجر به تغییر و تحول امور روزمره می شود و پس از سالها زندگی کاری، فرد را از لحاظ عاطفی و روانی تحت تاثیر قرار می دهد. گذر از این مرحله و افزایش اوقات فراغت و بیکاری، برای برخی از افراد بسیار دشوار و گاهی حتی غیر قابل تحمل است حتی در بهترین شرایط و با دقیق ترین برنامه ریزی ها هم بازنشستگی باز با چالش های عاطفی روبرو خواهد بود. بازنشستگی یک وقفه ی عمیق را در زندگی فرد بوجود می آورد. او از گذشته ی خود بریده می شود و به سازگاری با واقعیت تازه خویش مجبور می گردد. اما طیف وسیعی از بازنشستگان، نتوانسته خود را با وضعیت کنونی سازگار نمایند و در نتیجه دچار انواع بیماریهای روحی و روانی می گردند (سجادی، ۱۳۸۷).

چنانچه کسی بتواند محدودیت هایش را بشناسد و بپذیرد و راه های مقابله با آن را بیابد و به کار برد، امیال و ارزشهای خود را محدود و کنترل نماید و ارضاء آن را تا حد امکان فراهم سازد او را فردی سازگار گویند و از این راه و در محدوده ی آشکار و نهان اجتماعی است که ادامه حیات و سلامت میسر می شود. برعکس اگر قادر به انجام این کار نشود، او را ناسازگار گویند که اجتماع به انحاء مختلف با او مقابله می کند و از طریق مختلف، تنبیه و در نهایت طرد و حذف می شود. به این دلیل است که سازگاری اجتماعی، دارای اهمیت حیاتی برای هر فردی است. این امر یکباره حاصل نمی شود، بلکه فرایندی است که به تدریج ممکن می گردد (به نقل از حسن زاده، ۱۳۸۹).

سازگاری اجتماعی در برگیرنده ی ارزیابی های ذهنی و عینی است. بدین معنی که ارزیابی های ذهنی از میزان رضایت فرد از ارتباط با دوستانش ناشی می شود و ارزیابی های عینی به معنی پذیرش فرد توسط همسالان وی می باشد. به عبارت ساده تر برای مشخص کردن این نوع سازگاری، باید هم به خود فرد و هم به گروه دوستان و محیط وی توجه نمود تا درک بهتری از سازگاری اجتماعی او به دست آید (اسکات^۱، ۱۹۸۹).

^۱ - Scott

افرادی که سازگارند دارای ویژگی های گوناگونی میباشند، از جمله واقع بین هستند، برای خودشان ارزش و احترام قائلند و به عبارتی دارای عزت نفس هستند، توانایی کنترل رفتار خود را دارند و این احساس انگیزه افراد در برقراری روابط محبت آمیز با دیگران است. احساس امنیت و عزت نفس از مهم ترین نشانه های افراد سازگار میباشد. افراد سازگار معمولاً به نوعی با شرایط موجود وفق میابند و شادی و نشاط بیشتری نسبت به سایر افراد دارند زیرا انعطاف پذیری آنها برای انطباق بالاست و زندگی شاد تری دارند (اسلامی نسب، ۱۳۸۳).

سازگاری امری نسبی است که گاهی مثبت و گاهی منفی جلوه می نماید، زمانی منفی است که پاسخگویی به برانگیختگی، تنها با پیروی کورکورانه و بدون قید و شرط از محیط و همرننگ شدن با آن بروز می کند و زمانی مثبت است که موثر واقع شدن در محیط و تغییر دادن آن است که با ویژگی هایی نظیر عزت نفس، خلاقیت، باروری و در یک کلام وحدت روانی همراه است. بنابراین انسانها به درجات مختلف می توانند واجد سازگاری باشند و یا به آن دست یابند، در این معنا میتوان به یک طیف گسترده ای از ناسازگاری اشاره نمود که در آن میان، درجات مختلفی قابل احصاء است. بدین لحاظ، گاه سازگاری تحت تاثیر عواملی چند دچار اشکال و اختلال گردیده و به ناسازگاری مبدل می شود. در واقع عوامل تنش زا مانع از پاسخگویی صحیح به برانگیختگی ها شده باعث پیدایش علائم عاطفی، رفتاری یا جسمانی می گردند. این عوامل می تواند مشکلات خانوادگی، شغلی و جز آن باشد که منجر به آسیب های قابل ملاحظه در کارکردهای اجتماعی، عاطفی، شغلی، خانوادگی، جسمانی و جز آن می گردند، بنابراین زمانی که عامل یا عوامل تنش زا برداشته شوند مشکل ناسازگاری نیز مرتفع می گردد (امانی، ۱۳۸۰).

گستره ی متنوعی از شیوه های درمانی برای بازنشستگان دارای اختلال روانی مانند اضطراب، افسردگی، عدم سازگاری اجتماعی وجود دارد که مهم ترین آنها مداخلات روانشناختی، عبارتند از شناخت درمانی، مصاحبه درمانی، درمان حل مسئله، درمان بین فردی، درمان های روان پویایی، کتاب درمانی، خاطره پردازی و درمان مرور زندگی (کارتز^۱ و همکاران، ۱۹۹۸، به نقل از کریمی، ۱۳۸۹).

^۱ - Kurtz, G.

مرور زندگی را می توان یک نوع مرور خاطرات سراسر طول زندگی تعریف کرد. ریشه ی مرور زندگی به نظریه ی رشدی اریکسون برمیگردد. باتلر^۱(۱۹۷۴) با ارائه ی چارچوبی برای انجام این وظیفه ی رشدی آن را هدفمندتر ساخته و شکل درمانی به آن بخشید(باتلر، ۱۹۷۴).

در انجام فرایند مرور زندگی، متخصص باید از دو عامل در حین فعالیت آگاهی داشته باشد، اول نوع محتوایی که بیان می شود و می بایست تغییر مثبت در آن ایجاد شود و دوم روابط بین فردی مشاور و مراجع، چرا که موثرترین عنصر رشد حسن تفاهم و رابطه ی نزدیک رابطه ی فرد به فرد می باشد که عاملی ضروری برای درمان مرور زندگی است (هایت^۲، ۱۹۹۱، به نقل از کریمی، ۱۳۸۷).

منطق درمان مرور زندگی این است که فرد ناسازگار، درگیر یک فرایند بهبودبخشی بررسی سختی ها و سستی های زندگی خویش شود و از ناسازگاری و نشخوار فکری دایمی رهایی یابد (فرای^۳، ۱۹۸۳).

بیان مسئله

انسان موجودی است اجتماعی و ادامه زندگی به صورت انفرادی برای وی تقریباً غیر ممکن است. تربیت اجتماعی مطلوب، روابط انسانی با دیگران و توانایی سازگاری با محیط، مهم ترین عوامل احساس شادکامی هستند(الیوت^۴، ۱۹۹۹، ترجمه شکرکن، ۱۳۸۵).

شاید بتوان گفت که رشد اجتماعی، مهم ترین جنبه ی رشد وجود هر شخص است. معیار اندازه گیری رشد اجتماعی هر کس، میزان سازگاری او با دیگران است. این دیگران شامل همه می باشد. دوستان، همکاران، افراد خانواده و بستگان گرفته تا همسایه ها و حتی کسانی که برای اولین بار انسان با آنها برخورد می کند. رشد اجتماعی نه تنها در سازگاری با اطرافیان که هم اکنون انسان با آنها سروکار دارد، موثر است، بلکه بعدها در میزان موفقیت شغلی و پیشرفت اجتماعی آنها حتی پس از فراغت از کار تاثیر دارد (زهراکار، ۱۳۸۳).

^۱ - Butler, R.N.

^۲ - Haight, B.

^۳ - Fry

^۴ - Eliot

مفهوم سازگاری از اوایل قرن نوزدهم در نظریه ی تحول گرایی جای مهمی پیدا می کند. از نظر لامارک هر موجود زنده خود را با محیط خارج سازگار می کند. سازگاری فردی و اجتماعی به عنوان مهم ترین مشخصه های سلامت روان از مباحث عمده ای است که روانشناسان و جامعه شناسان در دهه های اخیر توجه خاصی به آن مبذول داشته اند (به نقل از زهراکار، ۱۳۸۳).

یکی از گروه هایی که بیشتر در معرض ناسازگاری های اجتماعی قرار می گیرند، بازنشستگان و فارغان از کار می باشند. چراکه برای افراد تصمیمات بازنشستگی از کار به معنای ارزیابی پیچیده از کار، مسائل فردی و مالی و احتمالاً پیامدهای سلامتی و مشکلات مادی است (امانی، ۱۳۸۰).

امروزه تلاش می شود که سازش یافتگی افرادی که به نوعی پس از بازنشستگی دچار اختلال شده اند و توان خود را برای ارائه ی یک رفتار مفید و موثر در تطبیق خود با شرایط جدید پس از بازنشستگی از دست داده اند، افزایش یابد. زیرا چنین افرادی که بهنجار نیز تلقی می شوند تنها با تغییرات محیطی همرنگی نکرده و به پیروی کورکورانه از آن قناعت نمی کنند، بلکه خود نیز می توانند در محیط تاثیر گذاشته و آن را تغییر دهند.

در این پژوهش از طیف مشکلات بازنشستگان که در دوره ی سالمندی نیز قرار گرفته اند، به طور اخص به مسئله میزان سازگاری افراد پرداخته می شود که با کاهش سطح آن فرد منزوی و گوشه گیر شده و با بروز علائمی مشابه راه ورود به سایر مشکلات روحی باز می گردد.

در این تحقیق از درمان گروهی مرور زندگی برای حل مشکلات ناسازگاری بازنشستگان استفاده شد.

باتلر (۱۹۶۳)، اصطلاح مرور زندگی را در مقاله ی تاریخی خود ارائه کرد. در مرور زندگی، فرد تجربیات گذشته را فرا می خواند. به آن فکر می کند، آن را مورد بازنگری قرار می دهد و با هدف دستیابی به خودشناسی بیشتر در بحر آن فرو می رود (به نقل از کریمی، ۱۳۸۷).

اما وقوع مرور زندگی به آسانی روی نمی دهد. راجمن^۱، پیشنهاد کرد که هرگاه حادثه ای تلخ و ناگوار روی می دهد، افراد باید در همان زمان و یا بعدا در طول زندگی به ارزیابی و جمع بندی آن رویداد اقدام کنند. اما به

¹ - Rachman

لحاظ ماهیت تلخ و بار عاطفی ناراحت کننده ی این حوادث، اغلب افراد از تلفیق و یکپارچه ساختن آن‌ها خودداری می‌کنند که می‌توان آن را بازداری شناختی نامید (راچمن، ۱۹۸۰، به نقل از فهیمی فر، ۱۳۸۹). درمان مرور زندگی موضوعاتی را مورد خطاب قرار می‌دهد که با ملاحظه ی تعارضات حل نشده، ایجاد گناه، رنجش و تنفر ناشی از آن، مراجع در مرور آن‌ها به تنهایی مشکل دارد (باتلر، ۱۹۶۳).

هدفی که باتلر برای درمان مرور زندگی ذکر می‌کند، ایجاد موقعیتی است که طی آن مشاور و مراجع معانی جدیدتر و ساختاریافته تری را برای تجارب گذشته و حال مراجع خلق کرده و به مراجع در جمع بندی موفقیت آمیز تجارب زندگی اش کمک شود.

درمان مرور زندگی معمولاً با دیدگاه روان پویایی مفهوم سازی می‌شود که طی آن مراجع به کمک درمانگر حوادث و تجارب را فراخوانی و منعکس می‌سازد. لکن متونی که طی درمان مرور زندگی استفاده می‌شود از رویکردهای گوناگون درمانی گرفته شده است. (هرسک^۱ و موراتگلو^۲، ۱۹۹۹، به نقل از فهیمی فر، ۱۳۸۹).

فرایند مرور زندگی به افراد سالخورده و بازنشستگانی که پس از سالها کار، به دوران فراغت و سالمندی رسیده‌اند فرصت هایی می‌دهد که با در نظر گرفتن موفقیت هایشان به حل تعارضات طولانی مدت و قدیمی خود پردازند و باعث سازگاری با اجتماع شوند که اغلب با سالمندان و بازنشستگان همراه است (باتلر، ۲۰۰۱).

با توجه به این توضیحات پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که آیا استفاده از فنون درمان مرور زندگی بر افزایش سازگاری اجتماعی زنان فرهنگی بازنشسته موثر است؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

شناخت رشد بشر مستلزم آگاهی و تجربه ی پیرامون دوره‌های مختلف رشد، پیش از تولد، تولد، طفولیت، کودکی اولیه، نوجوانی، اوایل جوانی و جوانی، بزرگسالی، اواخر بزرگسالی و پیری است. سالمندی و دوره ی

^۱- Hirsch, C.R

^۲- Mouratoglou, V. M.

بازنشستگی و فراغت از کار، آخرین مرحله‌ی تکامل و تحول انسان است که در آن فرد خویشتن را به آن صورتی که هست می‌پذیرد و ویژگی منحصر به فرد زندگی خود را پذیرا می‌شود. در این مرحله انسان موفق کسی است که با وجود ضعف تدریجی نیروهای بدنی و افزایش احساس اتکا به دیگران بتواند رضایت خود را از زندگی حفظ کند (امانی، ۱۳۸۰).

در کتاب‌های روان‌شناسی رشد، تکالیف رشد و تکامل آدمی در طول فراخنای زندگی در سالمندی عبارتند از: سازش با کاهش سلامت و نیروی بدنی، سازش با بازنشستگی و کاهش درآمد، سازش با مرگ همسر، برقراری روابط ساده با اعضای گروه سنی خود، برقراری ترتیب و نظم زندگی طبیعی رضایت بخش، موافقت و سازگاری با نقش‌های اجتماعی در یک شیوه انعطاف پذیر.

فرایند بازنشستگی در جامعه ما برای کسانی که در آستانه‌ی پیوستن به آن هستند با نگرانی همراه است و این امر حکایت از نبود سامانه ایمنی بخش در جامعه دارد. در واقع برنامه‌ی مدون و مناسبی برای بهره‌گیری از تجارب بازنشستگان در اجتماع وجود ندارد. ترس و نگرانی از تنها شدن و دل‌کندن از جایی که آینه تمام‌نمای فعالیت‌های دوران جوانی بوده است به انضمام دل‌مشغولی‌های مربوط به مسائل اقتصادی خاموده و بسیاری مقولات از این قبیل، پیامدهای بیمارگونه برای ادامه‌ی زندگی و یا به عبارت صریح تر روزهای زنده بودن بازنشستگان رها شده در جامعه دارد (گلشنی، ۱۳۸۰).

با توجه به اهمیت سازگاری در تمامی مراحل فراخنای زندگی انسان از سویی و توجه به گروه ارزشمند و باتجربه‌ی بازنشستگان کشور که کارهای تحقیقاتی اندکی در موردشان صورت گرفته است ضرورت انجام این پژوهش در قالب درمان مرور زندگی بر افزایش سازگاری بازنشستگان احساس می‌گردد. و محقق درصدد است تا با استفاده از رویکرد مرور زندگی، سازگاری زنان افزایش یابد.

هدف تحقیق

تعیین اثربخشی استفاده از فنون درمان مرور زندگی بر افزایش سازگاری اجتماعی زنان فرهنگی بازنشسته

شهرستان کاشان

فرضیه

درمان مرور زندگی سازگاری اجتماعی زنان فرهنگی بازنشسته را افزایش می دهد.

تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

درمان مرور زندگی

تعریف نظری

باتلر (۱۹۶۳) مرور زندگی را کنش طبیعی و فرایند عمومی می داند که طی آن فرد تجربیات گذشته را فرا می خواند، به آن فکر می کند، آن را مورد ارزیابی قرار می دهد و با هدف دستیابی به خود شناسی بیشتر در بحر آن فرو می رود. مرور زندگی یک فرایند هدایت شده ی خاطره پردازی است که در آن درمانگر به بیمار کمک می کند که خاطرات خودش، از مراحل متوالی زندگی را سازماندهی و ارزیابی کند. مرور زندگی را می توان به عنوان یک فرایند شناختی-اجتماعی توصیف کرد که در آن خاطرات زندگی شخص انتخاب شده، اصلاح و مجدداً سازماندهی می شود. این کارکرد تحت تأثیر شرایط و موقعیت هیجانی، ساختار دقیق خاطره پردازی و رابطه بیمار و درمانگر است.

تعریف عملیاتی

طرح درمانی این پژوهش بر اساس فرآیند درمان مرور زندگی هایت و ویستر^۱ (۱۹۹۵) است که در ۶ جلسه ی مشاوره فردی ۱ ساعته در طول ۶ هفته و هفته ای ۱ بار برگزار می شود. جلسه ی اول بر دوران کودکی؛ جلسه ی دوم بر دوران نوجوانی؛ جلسه ی سوم بر دوران جوانی؛ جلسه ی چهارم بر دوران میانسالی؛ جلسه ی پنجم بر دوران کهن سالی و جلسه ی ششم بر خلاصه، ارزیابی و جمع بندی فرد متمرکز است. این مراحل بر گرفته از مراحل هشت گانه ی رشد روانی - اجتماعی اریکسون می باشد.

سازگاری اجتماعی

تعریف نظری

هماهنگی بین محیط و مهارت های شخصی و فعالیت در زمینه های مختلف اجتماعی، توانایی درک نیازهای دیگران و علاقه به رفاه آن ها، عزت نفس بالا، کارآمدی ادراک، مسئولیت پذیری، مقابله با ناکامی، تحمل اضطراب، احساس امنیت و تمایل به همکاری و همنوایی در موارد خاص، ویژگی های اصلی افراد دارای سازگاری اجتماعی است. (شوهان^۲، ۱۹۹۱).

تعریف عملیاتی

منظور نمره ای است که آزمودنی در پرسشنامه ی سازگاری اجتماعی بل به دست می آورد.

^۱ - Webster
^۲ - Chauhan

بازنشستگی فرهنگی

تعریف نظری

عبارت است از حالتی که کارمند رسمی دولت با داشتن شرایط معین سنی و دارا شدن سنوات معینی از خدمت، طبق قانون و به موجب حکم مقام صلاحیتدار احراز میکند و ضمن خاتمه یافتن حالت اشتغال، وی مادام العمر مستحق حقوق بازنشستگی می گردد (اصول و مقررات سازمان بازنشستگی کشوری، ۱۳۸۰، به نقل از امانی، ۱۳۸۰).

تعریف عملیاتی

فرد بازنشسته فرهنگی به فردی اطلاق می شود که پس از طی خدمت موظف معمولاً ۲۵ یا ۳۰ سال یا به هر علت دیگر از کار کناره گیری می کند و از حقوق بازنشستگی استفاده می نماید.